

Sofies grønne skifte – episode 13

Tekstversjon av podkasten Sofies grønne skifte, episode 13: Klimapolitikk: Mål er vel og bra, men hvor er tiltakene?

Med programleder Sofie Frøysaa og professor Elin Lerum Boasson

---

[Sofie] Foran meg sitter Elin Lerum Boasson. Hun er professor i statsvitenskap ved UiO, og har blant annet vært medforfatter av FNs sjette hovedrapport, med spesielt ansvar for kapittelet om nasjonal klimapolitikk. Velkommen!

[Elin] Tusen takk!

[Sofie] I april i fjor brukte FN ordene «it's now or never» om å nå 1,5-gradersmålet. Sjefen selv, Guterres, kaller siste rapport for en «overlevelse guide for menneskeheten», og han har vel også sagt at vi er på vei mot et «klimahelvete», intet mindre. Er dette budskap som får oss videre mot å løse klimautfordringene?

[Elin] Jeg har vært litt irritert på han, Guterres, for måten han har snakket rundt lanseringen av alle de fire rapportene som har kommet fra FNs klimapanel. Når man lar frem rapporten om det naturvitenskapelige grunnlaget, så skjønner jeg at han tar harde ord i bruk. Det er mye forskning som viser at hvis man skal få folk med seg og være villige til å gjøre noe for å løse klimaproblemet, så må de ha håp om at det er mulig å gjøre noe. Og denne type skremselspropaganda er egentlig det som klimaforskere og klimaaktivister har drevet med siden 90-tallet. Det har ikke fungert. Det som fungerer for å få folk med, er å vise at det er håp, og ikke minst å få folk til å tro at noen gjør noe med dette problemet. Og det gjør de jo. Det har aldri vært så mye klimapolitikk og aktivitet for å få til en klimaomstilling som det vi har i dag.

[Sofie] Hva tenker du at unge aktivister og andre klimaengasjerte bør gjøre for å påvirke klimapolitikken?

[Elin] Vi vet at det har veldig mye å si om du har en aktiv debatt om klimapolitikk. Så det er utrolig mye man kan gjøre. Det er viktig bare å endre hvordan vi tenker om denne problemstillingen. Greta Thunberg sier jo at man har visst om dette i 30 år, og vi har ikke gjort noen ting. Og det er helt greit at hun kjører det budskapet, men det er jo ikke helt riktig. Klimaproblemet, når vi oppdaget det på slutten av 80-tallet og begynnelsen av 90-tallet, trodde vi at det var nok å bare stabilisere utslippene. Og det er det jo ikke lenger. Vi vet nå at vi skal ned til null, og det er faktisk en helt ny utfordring. Vi har ikke prøvd så lenge å få utslippene ned til null, men vi vet at små grupper, små aktører kan gjøre veldig mye. De kan gjøre mye hvis de er byråkrater innenfor organisasjonene sine, de kan gjøre mye innenfor bedriftene hvis de jobber der. Eller sånn som Natur og ungdom og Gina Gylver kan jo gjøre noe for å snu den offentlige debatten. Og det har jo miljøbevegelser gjort tidligere i Norge og i mange andre land. Nesten alle verdensland har nå klimamål. Nesten alle verdensland har bestemt at de skal faktisk slutte å slippe ut utslipp innen 2050. Sånn har vi aldri hatt det før. For prisene på fornybar energi, altså innenfor kraftsektoren, har det faktisk fungert, det arbeidet som de landene som har gått i front for å gjøre fornybar energi lønnsomt. Prisene er bare en brøkdel av det de var for bare noen få år tilbake. Så det er jo mye som tyder på at det virker. Når Antonio Guterres sier at utslippene bare øker og det er ikke håp, så tenker mange nordmenn at det er fordi alle land er som Norge. Det er ingen som klarer å få ned utslippene. Og det er helt feil. De aller fleste landene i Europa, de rike landene i Europa, har klart å kutte utslippene mye. Nabolandene våre, Sverige og Danmark, har kuttet med 30 og 40 prosent. Storbritannia og Tyskland har kuttet enda mer. Grunnen

til at utslippene globalt sett går opp, det er land som Kina og andre mellominntektsland. Vi er et rikt land som er annerledes enn andre når det gjelder at vi sliter med å få utslippene våre ned.

[Sofie] Hvorfor er det sånn?

[Elin] Vi har en oljeindustri som har doblet utslippene sine siden klimaproblemet ble satt på dagsordenen, og vi har investert kokomasse milliarder mye mer nå etter at problemet kom på dagsordenen enn vi gjorde før. Kanskje også fordi oljeindustrien preger litt hvordan vi tenker om ting i Norge. Vi har en kraftsektor som er 100 prosent fornybar, som jo er superbra, og det hadde vi i utgangspunktet. Dette kan brukes som en unnskyldning for at vi skal gjøre så lite for det vi allerede har en ren kraftsektor. Mange peker på at det har vært så utrolig lett for alle de andre landene som kunne gjøre noe med kraftsektoren sin, og det er helt feil. Storbritannia hadde nesten ingen fornybar energi, og nå har de fått opp andelen mye, og det har kostet mye. Tyskland har hatt en ganske dramatisk omlegging i kraftsektoren, men vi kan lære av det som har skjedd i de sektorene for å omstille alle sektorer. Men vi må jo være klar. Norge er veldig preget av den oljeindustrien vi har.

[Sofie] Det er nesten ingen igjen som tror at vi klarer å nå klimamålene våre. Så det jeg lurer på er hvorfor får vi det ikke til?

[Elin] Jeg tenker at det er fordi vi ikke har prøvd. Vi har jo faktisk nesten ikke prøvd det i Norge. Vi har jo hatt en overordnet politikk i Norge på at vi skal finansiere utslippsreduksjoner i andre land. De klimamålene vi har hatt har ofte ikke vært nedfelt i lov, de har ikke vært meldt inn til Kyoto-avtalen som var før, eller Paris-avtalen nå, eller de har vært uklart formulert. Men vi har hatt noen målsettinger som har vært klart formulert, og de har vi nådd. De har ofte vært knyttet til at vi skal gjøre ting andre steder. Vi har jo gjort en fantastisk ting når det gjelder REDD+, som er det store regnskogsinitiativet, som kommer i tillegg. Så de tingene der vi virkelig har villet, og det har vært en plan, så har vi jo verdens beste byråkrater, vi har masse tillit, og i forhold til veldig mange andre land, et helt utrolig velfungerende politisk system. Det har vært et politisk ønske, det har vært byråkrater som har blitt satt å jobbe med saken, og det har vært god dialog med næringslivet, det har vi jo fått til. Så de tingene vi ikke har fått til, det er jo de tingene vi ikke har prøvd å få til.

[Sofie] Hva tenker du er god klimapolitikk?

[Elin] Hvis vi går til forskningen, var dette dominert av miljø-økonomer i begynnelsen. De hadde veldig lyst til å sette seg ned og tenke teoretisk gjennom hva den aller beste klimapolitikken er, eller den optimale klimapolitikken. Og så regnet de seg frem til at det som var helt superfantastisk, kostet minst for samfunnet, var best for alle, var at vi satt en pris på CO₂, og alle land i verden måtte ha den samme prisen. Men de bare glemte å tenke helt gjennom at det ikke finnes noe verdensregjering. Og så prøvde man å få til dette her, og det har jo vist seg umulig å få til. Og nå er jo forskningen kommet der at dette må tenke på ett virkemiddel, og at det skal være helt optimalt. Det er liksom ikke den måten vi må tenke på. Det var en stor endring i den rapporten som jeg var med å skrive, at vi nå sier at alle land må lage en klimapolitikk som passer til de utfordringene som er i det landet, og som også er tilpasset hva som er politisk mulig å få til i det landet. Og så må de aller fleste land ha ganske mange virkemidler. Den gangen vi trodde vi skulle bare stabilisere utslipp, så var det kanskje litt mer logisk å tenke på bare prissetting. Men nå vet vi at vi skal ned til null, og da må vi ha ulike virkemidler for ulike sektorer. Men kanskje det aller viktigste er at vi må bygge opp en maktbase. Altså det må være noen som har mye makt som styrer klimapolitikken. Og det må jo ofte først være at du har et sterkt departement, sterkt direktorat, og at du har gode prosesser for dette her. Og vi har jo helt knallgode prosesser for statsbudsjett, for eksempel, i de fleste rike land. Men vi har jo ikke noe sånn godt system for klimapolitikken. Men det er utfordrende, for det er mye forskning på

velferdsstatsutvikling som viser at hvis du først lager litt velferdsstat, så skaffer du noen grupper i samfunnet som tenkte, «Å, dritbra med velferdsstat. Jeg fikk tatt utdanning og fikk vært hjemme med det lille barnet mitt og sånn.» Så får du mer og mer støtte til å lage en god velferdsstat. Men med klimapolitikken er det ikke helt sånn. For der må du bygge opp, gi subsidier til én næring, men sånn at det blir lønnsomt, så må du klare å ta vekk subsidien igjen og heller gi det til en ny næring. Så du må ha en mer sånn, hele tiden endre politikken, hele tiden tilpasse det. Og det er kanskje ikke statsapparatet helt laget for. Og spesielt ikke i Norge, der vi har hatt en oljeindustri som har drevet den økonomiske utviklingen. Så vi har rett og slett glemt etter 70-tallet, hvordan staten jobber opp mot næringslivet for å få i gang ny næringsvirksomhet.

[Sofie] Ja, men er det noe klimapolitikken ikke kan fikse?

[Elin] Vi vet jo at vi må leve med klimaendringer, at de er kommet for å bli. Sånn som klimaforskningen er organisert, så har du en gjeng som er veldig opptatt av å se på hva effektene av klimaendringene blir. Og så har du en annen gjeng, som er stort sett meg, som ser på hva vi kan gjøre for å få ned utslippene. Og det er egentlig ganske uheldig at vi har disse to gjengene. For vi trodde tidligere at vi kunne løse problemer, og da ga det mening at noen laget sånn, «Se, hvor ille det kan bli», og så kom noen andre med løsningene. Men nå vet vi at vi må gjøre begge deler. Så det blir ganske meningsløst ved sånne folk som meg, som sier «Dette er den beste måten du kan omstille alle aktiviteter i byggesektoren for å få ned utslippene». Hvis vi ikke også sier «Hvordan kan vi også bygge bygg som tåler at det regner mye mer, at det er mye mer ekstremvær?». Så vi må gjøre begge deler samtidig. Før ga det mening å snakke om å løse klimaproblemet. Men det er ikke snakk om å løse det, det er snakk om hvordan å leve med det på en god måte. Og det er derfor det blir så trist dette «It's now or never»-fokuset. For hvis ikke vi klarer 1,5-gradersmålet, det klarer vi antageligvis ikke, så er det ikke sånn at, «Ok, vi klarte det ikke, da må vi bare leve med det». Sånn er det jo ikke. Vi må bare jobbe for at den blir lavest mulig, den globale temperaturøkningen, at vi får minst mulig crazy vær.

[Sofie] Hva slags rolle spiller EU overfor Norge kontra det globale samarbeidet?

[Elin] Det globale samarbeidet er jo blitt en årlig klimafestival. Det er det de har bestemt seg for at Parisavtalen er. De møtes en gang i året, blir skikkelig inspirert, og har fått til en konkurranse mellom landene om hvert femte år, og leverer enda mer ambisiøse forslag. Det har hele tiden vært sånn at de globale forhandlingene setter tidspress på landene. Så det tror jeg er bra og kult, men det er jo EU som lager masse politikk. Og nesten alt har de bedt oss om å bli med på, og det som de ikke ba oss om å bli med på, det sa vi, «Hei, kan vi bli med på det, for kanskje vi kan heller finansiere klimatiltak i noen andre land, hvis vi vil bli med på denne delen som er utenfor de store punktutslippene». Så det er veldig, veldig mye klimapolitikk kommet fra EU. Men samtidig er det ganske store muligheter for å tilpasse den klimapolitikken til Norge. Så jeg synes det er et stort problem at norske politikere har veldig liten oversikt over hva som skjer i EU. Og også en liten tendens til at, ok, EU fikser denne biffen for oss, men Norge er et veldig rart land. EU kommer ikke til å ordne alle problemene vi har, så vi er nødt til å lage en klimapolitikk som passer for Norge, og vi må sørge for at klimapolitikken til EU blir gjennomført på en måte som passer faktisk de utfordringene vi har for omstilling. Og gitt at vi er det eneste landet i EU/EØS som har en så dominerende oljeindustri for eksempel, så det må vi løse selv, altså.

[Sofie] Ja, er det EU som sånn sett pisker oss gjennom det grønne skiftet? Som får fart på ting, da?

[Elin] Det som er situasjonen er at EU har tatt på seg forpliktelsen for EUs medlemsland. Og dette er en veldig spesiell rolle som EU veldig sjelden har i internasjonal politikk, at det er faktisk de som

representerer medlemslandene. Dette gjør de andre landene i klimaforhandlingene litt forvirret, for de er ikke så vant til at EU tar den rollen. Men det er de som har hovedansvaret. Og så var kanskje litt uklart om Norge skulle være med på det, for lenge sa Norge at vi har vår egen klimagreie, og EØS-avtalen er ikke nødvendigvis sentral for dette. Men så har vi nærmet oss og nærmet oss. Så det er også et tegn på at EØS-avtalen har vokst noe voldsomt. Og vi har nå nesten gått helt sammen med EU på det området. Det er de som utvikler mye detaljert politikk. Men jeg har studert mye EUs statsstøttepolitikk. EU har også politikk som gjør det vanskeligere å lage klimaomstilling. Så det krever mye energi å bare forholde seg til dette. Og det er et problem at det blir veldig teknisk, og det er vanskelig for folk å forstå denne EU-politikken. Og jeg synes at de som er i miljøbevegelsen i dag, det er vanskelig å dra i gang masse unge miljøaktivister og si at de bare må lese disse 5000 sidene som kom fra EU her i går. Og det var tredje gang på syv år at de kom med en pakke på mange tusen sider. Så det gjør det jo litt krevende å få det folkelige engasjementet til å blomstre. Og det er en bekymring i Europa. Det er jo ikke bare Storbritannia som misliker EU. Det er mange som misliker EU. Så i forhold til å få til folkelig støtte til klimapolitikken, så er det et problem at EU er motoren siden det er mange mennesker i EU-land og i EØS-land som egentlig er veldig skeptiske til det som skjer der. Men det som har skjedd nå er jo at USA har meldt seg på klimapolitikken. De driver jo å melde seg på av klimapolitikken etter hvem som er president der. Men nå med Biden så har de jo meldt seg på. Klimapolitikken de har laget heter jo IRA, som er Inflation Reduction Act. Hvem skjønner at det betyr klimapolitikk? Men det er jo en massiv statsstøtte til selskaper. Det er direkte statsstøtte til bilprodusentene i USA. Og det er ting som har vært helt ulovlig å drive med etter at vi fikk Verdens Handelsorganisasjon og regler for hvordan man skal styre den liberale verdensøkonomien. Så det kom jo veldig overraskende på EU at USA plutselig driter i de reglene som de innførte for 20 år siden [ler]. Men nå har det blitt en ny konkurranse. Så det er veldig spennende hva som skjer i den konkurransen mellom stormaktene etter at USA faktisk meldte seg på. Det var jo poenget med Paris, å få til en global konkurranse mellom land. Kanskje ikke egentlig poenget var i hvor mye å få til konkurranse i hvem er best på å gi masse statsstøtte. Men det var i hvert fall meningen å få en konkurranse i hvem gjør mest for å få ned utslippene. Og nå er liksom konkurransen i gang.

[Sofie] Men er alle regler og pålegg som kommer fra EU også noe som hindrer oss?

[Elin] Ja, det kan jo gjøre det. Noen ganger krever det at norske byråkrater reiser masse til Brussel. Og noen ganger tar med seg ministeren sin og prøver å få EU til å tillempe reglene litt sånn at de passer oss. Men det er jo også sånn at du kan alltid skylde på EU hvis det er noe som ikke funker. Men de norske klimameldingene i flere runder nå har jo inneholdt masse EU-politikk som ikke det står noen ting om. For hvis det er noe som norske politikere liker og digger, så bare sier de «Hei, vi har kommet på at vi skal lage nye byggeforskrifter». Og så sier de ingenting om at ideen kom fra EU. Men hvis det er noe de ikke liker, så sier de «Åh, EU-utvalg må styre den der, det er bare ...».

[Sofie] Er ikke det en gjenganger i klima og vatten generelt at folk skyver ansvaret foran seg?

[Elin] Vi har jo også masse byer og masse kommuner som sier «Hei, vi vil gjøre mye mer». Så du har jo en salig blanding. Men i Norge har vi så mye diskusjon om hvilke klimamål vi har, og om de faktisk gjelder. Og at vi har vært så treig til å bygge opp et statsapparat som faktisk kan støtte den klimapolitiske omstillingen. Og at vi ikke har endret maktfordelingen i staten, og vi har heller ikke jobbet metodisk. Altså, vi må gjøre noe med denne makten til oljeindustrien. Vi må bygge opp andre næringer som kan tjene penger på å løse klimaproblemet.

[Sofie] For dette lurer jeg på. Hvor ligger makten i Norge? La oss holde oss nå i Norge. Hvor ligger makten?

[Elin] Norge har bygget opp en stat der Finansdepartementet har veldig mye makt. Og så har vi bygget opp et næringsliv der oljeindustrien har veldig mye makt. Og den kombinasjonen har vært ganske uheldig. Så det vi må tenke på er hvordan vi kan endre dynamikken i staten, men også i næringslivet. Og samtidig er det jo helt utrolig pinlig at vi så sent har begynt å tenke om dette, men til og med vi statsvitere, som skal være veldig gode på demokrati og prosesser, vi har begynt utrolig sent å tenke på hvordan du skal få folket med på dette? Og hvordan skal du sørge for at klimapolitikken blir stadig mer populær? Selvfølgelig vi er et demokrati, så folket har jo også makt. Så vi må gjøre noe med alle disse tingene, men det vi i hvert fall kan gjøre først er at vi må tenke på hvordan vi kan styrke miljøforvaltningen. Nå er løsningen til denne regjeringen å prøve å gi mer makt til Finansdepartementet, og at de lager en skikkelig ordentlig gjennomgang av klimapolitikken i hvert eneste statsbudsjett. Og det tror jeg er en veldig god start. Det er veldig mye med det som er bra. Jeg blir sjelden superimponert når jeg møter folk fra Finansdepartementet, så jeg tror vi må gjøre noe for å styrke de som faktisk jobber med klima. Antagelig må vi sørge for å ha skikkelig bra og flinke klimafolk i alle departementer. Men så må vi jo også virkelig jobbe for å bygge opp et næringsliv som skriker etter klimaomstilling. Og der har vi bare tenkt at vi skal bare gjøre det som er kostnadseffektivt, og skal bare ha klimatiltak hvis de er lønnsomme. Og det er det som er litt uheldig med den elbilsatsingen, vi har bare støttet Elon Musk og bilprodusenter andre steder. Den politikken har ikke ført til at vi bygde opp en grønn industri i Norge. Så vi må tenke på hvordan vi kan bygge opp grønne industrier i Norge som faktisk kan begynne å motsi oljeindustrien litt. Og den ene grunnen til at EU ofte lykkes bedre til å lage klimapolitikk, er at i EU er det etter hvert ganske mange næringsaktører som krever klimaomstilling og som tjener pengene sine på klimaomstilling. Mens i Norge har du så utrolig stor dominans av noen som taper penger på klimaomstilling.

[Sofie] Ja, for det må være lønnsomt.

[Elin] Det må være lønnsomt, men jeg tenker også at det må være kult og artig. Så det at elbilene har blitt de bilene som folk synes er kulest og stiligst, og at Fremskrittspartiet velger å kjøpe elbiler fordi de akselererer fortere og sånn, det er jo noe å lære av. Det sier også forskningen at ofte er det sånn at du først gjør noe miljøvennlig og klimavennlig, og så etterpå tenker du, skitt, jeg gjorde jo noe klimavennlig, kanskje jeg er litt opptatt av klima? Og så kommer holdningene etter at handlingene er det.

[Sofie] Vi snakker jo ofte om politikerne våre, og du har jo nevnt byråkratene, altså departementer og direktorater. Har de noen makt?

[Elin] Ja, altså de har jo vanvittig mye makt. Og det som skjer nå med EU-politikken, og den er blitt så komplisert, så ligger det utrolig mye makt i bare å oversette de tingene som kommer fra EU. Og nå er det veldig mye av klimapolitikken fra EU som det er Olje- og energidepartementet som oversetter, og det har ofte en veldig negativ konsekvens for hvordan det blir oversatt. For eksempel når det gjelder energieffektivisering, så har vi jo bare latt være, eller vi har trenert å bare ta det inn i EØS-avtalen.

[Sofie] Hvorfor det?

[Elin] Eh, det er et godt spørsmål. Olje- og energidepartementet, de har jo hatt mange viktigere ting å drive med.

[Sofie] Ja, brukte de bare Google Translate, og så ble det litt sånn dårlig på veien der? Eller hva skjedde? [begge ler]

[Elin] Ja, det har jo vært mange andre energikriser å gripe tak i. Så det har ikke fremstått som det viktigste. Men det gjorde jo at vi var veldig uforberedt nå når energiprisene gikk i taket. Så hadde ikke vi et apparat for energieffektivisering og bygget sol på folks tak, som gjorde at de faktisk kunne redusere energiforbruket sitt. Men byråkratene har veldig mye makt. Ofte, altså før, trodde jeg at det var fordi de var litt sleipe, og liksom drev til seg makt. Men nå når jeg har studert dette her i ganske mange år, så må jeg si at det ofte er sånn at politikerne ikke har tid til å håndtere alle disse tingene. Og da må jo til slutt noen bare gjøre det. Og da blir det ofte at byråkratene forhandler med næringslivsaktørene. For næringslivsfolk, i hvert fall i store selskapene, har masse penger og ressurser til å henge i Brussel og skjønne hva som skjer der. Dessverre har ikke fagbevegelse og miljøbevegelse de samme mulighetene. Og så må de opp til slutt bare få gjort noe. Og hvis politikerne ikke har tid til å forholde seg til det, så må jo byråkratene og næringslivet forhandle seg frem til noe. Men det er også veldig vanskelig å få til gode, demokratiske diskusjoner om klimapolitikk. Og det var egentlig lettere før. For før så hadde du bare Fremskrittspartiet, som var et parti som ikke ville ha klimaomstilling, eller som var ganske negativ til det. Men nå har du både Senterpartiet og Fremskrittspartiet, så du har et parti på hver fløy, som vil servere alt for enkle løsninger og ignorere dette som et problem. Og det har gjort det utrolig mye vanskeligere å få til gode og kunnskapsbaserte politiske diskusjoner i Norge.

[Sofie] Hvordan kan vi flytte makten i riktig retning?

[Elin] Vi må gjøre masse ting. I alle kommunestyre må det skje noe. I alle selskapene må det skje noe. I alle utdanningene må det skje noe. Alle elektrikere må begynne å lære andres ting. Alle tømmerne må lære andre ting. Vi som underviser på universitetet må undervise i andre ting. Og det må endre måten staten er organisert på. Det er et vell av mange små endringer. Endelig er det en konkurranse mellom de mest prestisjefylte universitetene i verden, og om å være det universitetet som virkelig bidrar til å løse klimaproblemet. Men de er opphengt i at kanskje det finnes en teknologisk fiks på dette. Kanskje hvis vi bare begynner å ha Solar Radiation Management, så kan vi ordne det. Men det er ikke sånn det er. Det er sånn at vi må gjøre mange forskjellige ting, og veldig mye handler om politisk styring. Tror jeg i hvert fall.

[Sofie] Har vi et system som er rigget for endring?

[Elin] Nei, det tror jeg ikke. I Norge er det veldig tydelig i måten norske staten jobbet for å få opp petroleumsindustrien. Norge begynte med å bygge betongplattformer når ingen andre i verden hadde gjort det. Det var jo helt sånn kokomerkelige ting vi drev med, og så ble det en kjempesuksess. Og da hadde vi et apparat der staten jobbet sammen med næringsaktører for å få til noe skikkelig stort, og man planla mange tiår frem. Det begynte med 70-tallet, og det kom ikke penger i Oljefondet før midt på 90-tallet. Men den måten man jobbet på den gangen, nå er det ikke lov lenger. Du kan ikke være så nasjonalistisk i måten du tenker på. Men den måten å tenke om hva som er statens rolle i samfunnet, det er liksom borte. Så jeg tror vi trenger å tenke nytt om hvordan staten skal samarbeide med næringslivet, og hvordan skal vi få folk med på prosessene, som vi overhodet ikke er rigget for. Og det er kanskje litt vi i klimaforskningen sin feil, siden vi lenge var veldig opphengt i at bare vi endrer prisen på CO₂, så er dette et markedsfeil, så kan det ordne seg. Og vi i samfunnsfagene har vært supertrege til å si sånn, vi er også klimaforskere, dette er et samfunnsproblem, det handler om en samfunnsomstilling. Vi har overlatt litt for lenge å være klimaforskere, tenkte jeg jo før. Jeg er bare en statsviter, jeg er ikke klimaforsker. Men nå tenker jeg, hei, det er jo vi som er klimaløsningsforskere. De der klimaproblemforskere har gjort for en sinnssykt bra innsats. Men nå er det vi som forstår samfunnet som har kommet på banen for å komme med råd og tips om hvordan man får til denne omstillingen.

[Sofie] Men har dette systemet kriseforståelse og vilje til endring? For det er jo det vi trenger nå.

[Elin] Ja. Nei. Nei, det er ikke det. Jeg har vært i flere debatter med folk som har vært med på, eller hadde viktige roller i koronakrisen i Norge. Og da blir jeg bare misunnelig på den krisen de er. For de hadde jo en krise der, eller vi var jo i en krise i hele landet der alle bare, «Å shit, dette er så krise, det, at vi bare må tenke helt nytt om alle mulige slags ting». Og så gjorde vi det. Da klarte vi det. Vi klarte jo de fantastiske ting, men vi vet jo egentlig ikke helt hvorfor vi klarte det. Vi vet jo faktisk ikke hvor viktig skolestenging var, hvor viktig vasking av hender var, hvor viktig munnbind var. Og når de sentrale aktørene var bare døds gode til å kommunisere. Vi vet egentlig ikke helt hva som er viktig å gjøre, men vi bare gjør alt. Mens på klimapolitikken er det fremdeles sånn at vi må vite konsekvensene av det vi gjør før vi gjør det. Mens jeg tror vi må utforske litt mer sånn. Vi må eksperimentere litt. Og så må vi sørge for å forske mens vi gjør det, så vi finner ut hva som funker, og stoppe med det som ikke funker. Gå videre med det som funker. Men det er virkelig et dilemma dette her med at du trenger en kriseforståelse, men du trenger også håp. Så hvordan får til begge ting samtidig?

[Sofie] Hvor ligger motstanden her?

[Elin] Klimainteressen i folket går jo i sykluser. Så går det opp, så går det ned, så går det opp. Du har jo hatt mange tidspunkter i historien der folk har vært skikkelig klar for at nå må vi gjøres ting. Men du har liksom ikke politikerne handlet. Det har ikke vært motstand fra folk, men det har vært motstand fra næringsliv. Så det er jo nå må være klart å handle når du har folket på din side.

[Sofie] Så spørsmålet er jo hvordan skal vi få disse politikerne til å få opp farta her, og handle som vi trenger? Hvem er det jeg må fotfølge da, for å si det sånn?

[Elin] Jeg tror du må fotfølge politikere, ja. Men de politikerne må jo kanskje gjøre litt ting som ikke de umiddelbart får ære for. Hvis man endrer staten til å gi mye mer makt til miljø- og klimafolket, så er det kanskje ikke noe som synes middelbart. Så utfordringen er kanskje vi må finne en måte å snakke om dette på som gjør at de kan få litt mer ære og berømmelse for de tingene de gjør. [ler] Så det er jo en felles utfordring.

[Sofie] Og heie det frem.

[Elin] Ja, og heie det frem, ja.

[Sofie] At det blir populært og artig og kult, som du sa. Og være mer opptatt av klimapolitikk. Så nå vil jo jeg holde fast i dette håpet. For det føles som det er det eneste jeg har nå. Hvorfor bør jeg være håpefull?

[Elin] Nei, for det første ser du, det jeg sa, i hvert fall i Norge, så har vi jo faktisk fått til den klimapolitikken som vi har jobbet for å få til. Så det er ikke sånn at man har prøvd veldig mye å få til ting, og så har det ikke skjedd. Hvis man har prøvd å få til, så har man faktisk fått det til. For eksempel, nå er det et problem at vi har et mål om 55 % utslippsreduksjon til 2030, men vi har jo ikke noen plan for å nå det.

[Sofie] Det er ikke noen forpliktende med et mål.

[Elin] Nei, men det er liksom trist. Og kanskje jeg også har bidra til det. Jeg har vel blitt veldig irritert på disse målene som ikke har noen plan bak seg. Og så har det blitt litt teite debatter om hva betyr målet, finnes det målet og sånn. Men vi må jo ha et system og en strategi og en plan for å nå målet. Det er mye viktigere. Mål bare i seg selv kan ikke ...

[Sofie] Vi må jo ha et løfte.

[Elin] Ja, eller vi må rett og slett lage en ... Nå er det et problem at vi mangler en troverdig plan for det, og det er jo fordi det er mye motstand rundt å lage en sånn troverdig plan. Altså, mitt inntrykk er at veldig mange er veldig innstilte til å tenke nytt om klimaproblemet nå. Og spesielt at det er helt sånn nye dynamikker som skjer i næringslivet nå når du har den. Konkurransen mellom EU og USA må virkelig være lokomotiv for næringslivsomstillingen. Du har jo også den vanvittige folkelige motstanden som har vært mot vindkraft på land, og det har vært utrolig klønete prosesser som har blitt lagt om på en måte som ikke har fått folk med seg. Så vi har kommet litt skjevt ut på en del sånne sentrale områder. Så utfordringen er jo å tenke ordentlig hardt på dette her. Hvordan gir kommunene våre en ordentlig rolle i klimapolitikken, sånn at de kan ha gode prosesser lokalt? For vi må tenke helt annerledes om arealbruken vår, og ganske mye som er nær folks hverdag, da.

[Sofie] Ja, så tenke hardt, men tenke hardt med håp. For vi kan jo hvis vi vil. **[ler]** Ja, og det viste vi under covid. Vi fikk det til, da.

[Elin] Ja, absolutt. Vi kan få det til igjen. Men jeg tenker også at siden dette her er en podkast som går ut fra Universitetet i Oslo, så er det sånn at alle som blir utdannet fra Universitetet i Oslo kommer til å få en jobb der de kan bidra i jobben sin til å gjøre noe positivt for klimaomstillingen. Altså det finnes jo nesten ingen deler av samfunnet der det ikke er relevant å tenke på klimaomstilling. Altså, helsevesenet for eksempel, ville ikke du tenkt at det hadde noe med klima å gjøre, men måten man driver sykehusene på, altså alle deler av samfunnet. Selv så driver jeg i et forskningsprosjekt nå om jordbruket. Norsk jordbruk må legges om. Så alle som har en jobb kan tenke, hva skal vi gjøre innenfor den delen av samfunnet jeg jobber for å få til klimaomstilling, i stedet for at det bare blir en sånn ting som går på ditt eget forbruk. For hvis alle som har en jobb tenker på klimaomstilling i jobben sin, så blir det mye lettere å ta de valgene som forbruker. For da er det jo liksom lagt til rette for at du kan ta de gode klimavalgene som forbruker.

[Sofie] Så vi kan jo gi Guterres et nytt slagord: «It's now!»

[Outro] Denne podkasten er fra Universitetet i Oslo ved ansvarlig produsent Arild Blomkvist. Programleder er Sofie Frøysaa. Produsent hos Både Og er Haakon Lange, og klipper er Olav Nedberge. Hvis du likte denne podkasten, vil jeg anbefale Sofie kupper Norge, hvor Sofie Frøysaa inntar rollen som diktator, og gjennom seks episoder finner du oppskriftene på å kuppe Norge. Her hører du forskere og gjester snakke om et vidt spekter av temaer og viktige samfunnsspørsmål.